

ՊԱՅՄԱՆ

Տարեկան գիշեր կ. Պօլոսյ հմը 8 Մէջ.
» Գաւառաց » 10 Մէջ.
Վեցամենայ կ. Պօլոսյ » 4 Մէջ.
» Գաւառաց » 5 Մէջ.
Խորաքանչիւր թէրթի զին 60 դր.
Կանացանան տողը մէկ անգամի հաս-
մար 3 զուրուչ, երկու անգամի հա-
մար 2 զուրուչ, աւելի անգամի հա-
մար զատ սակարկութիւն կրլուց:

ՊԱՅՄԱՆ

Դուրս գացած լրագրաց Հանուու-
ծախքը Խմբագրութեան վրայ է:
Լուսպրոյ վերաբերեալ նամակ
կամ որ եւ իցէ գրութիւն Խմբագիր
— Տնօրինին պիտի ուղղուի, և զօ-
ւի, Ձինիլի խան, Սահսի գրաւեն-
եակը:
Ճամբար ծախքը շվետուած նաև
մակ շնորունուիր.

ՔԱՅԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 50 ՄԱՅԻՆ

ՔԱՅԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԽւ—Եօրք 7 յունիս.

Պ. Ռօշֆոր Եւրոպա դնաց:

Մատրիտ 8 յունիս.

Քանի մը թէթէ կուիներ եղան
կրանաէզա՝ բարլուեանց և Հանրա-
պետական զօրաց մէջ:

Նոր շրջաբերականութիւն մարտա-
քին գործոց նախապետութիւնը զըս-
պիլու համար Սպանիոյ կառավարու-
թեան թափած ճիգը գոյ աչօք կը-
նկատուի Եւրոպական կառավարու-
թիւններէն: Անդորրութեան վերա-
հաստատութիւն ետև՝ Ապանիոյ ժո-
ղովուրդը կառավարական ապադայ
ձենին վրայ իւր կամքն յայտնելու
պիտի կոչուի:

Լիզպոն 8 յունիս.

Երկրին մէջ յուղում մը կը նըշ-
մարուի ինպատա իրերական (Ապա-
նիոյ հետ) միութեան:

Փարիզ 9 յունիս.

Զախ կեդրոնին մասնաժողովը
հանրապետութեան կազմաւրութեա-
նը նպաստաւոր առաջարկութիւնն մը
կը պատրաստէ: Եթէ այս առաջար-
կութիւնը մերժուի, Ժողովին լուծու-
մը ինդրող առաջարկութիւն մը պիտի
ներկայացնէ, որ արդէն 223 երեսփո-
խաններէ ստորագրեալ է:

Ազգային ժողովոյ մէջ թաղապե-
տական ընտրութեանց վերաբերեալ
օրինաց առաջին յօդուածը 288ի դէմ
403 ձայնով ընդունուեցաւ:

Բօդէն 9 յունիս.

Եպիսկոպոսաց ինչքերին յարքու-
նիս գրաւեցան:

Վիէննա 9 յունիս.

Պօլսային միտումը միշտ լսա է:

Աւստրո—Օթօման Պանքային Օս-
մաննեան կայսերական Պանքային հետ
միացման սպամանադրութիւնը վա-
սերացաւ:

Վէրսայ 9 յունիս.

Պ. Ժիշէր՝ ռամկավարական Երես-
փոխունը՝ ժողովրդեան բողոքելու
պաշտօն ունեցող Պանարարութեան
մասնաժողովը մը հրատարակած յայ-
տարարութեան նկատմամբ հարցում
ուղղեց կառավարութեան:

Պ. Ռուէ ուրացաւ այնպիսի մաս-
նաժողովը մը գոյութիւնն և յայ-
տարարութեան հրատարակումը:

Ասոր վրայ Պ. Կամակէթթա բեմն
ենիլով սաստիկ յարձակում մը ըրաւ-
դանաբարթեանց դէմ, կառավարու-
թիւնն ալ անսնց համախոհ ամբաս-
տանելով մեծ ժխտ համեց ժողովին:

մէջ, և իր յարձակմանց ու թշնա-
մանաց վրայ պնդելով ՚ի կարող հը-
րաւերեցաւ:

Վերջապէս նախագահը չկրնալով
յուղմանը դադրեցնել, ատեանը
դոցեց:

Լուսորա 10 յունիս:

Զքոյց կայ թէ Անդղեոյ կառավարու-
թիւննը դիտաւորութիւնն ունի Պ.
Ռօշֆորը Գաղղիոյ կառավարութեան
յանձնելու՝ Երեր Անդղեոյ ենիէ:

Քանի և չորս հազար ածխահան
դործաւորը պիտի ճանուուին՝ եթէ
Երենց պահանձնանց վրայ յամառին:
Լուսորա 10 յունիս:

0-ա. Քօնո. 47
Գոխ 1865 64
» 1869 —
» 1871 63
» 1872 81
Անդ Քօնո. 92 9/16

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ:

Վեհ Սուլթանին առաջին իմամ
Բալձր: Հասան Խայրուլլահ էֆէնտին
Շէյխ իւլիսամ անուանեցաւ, և Երէկ
կայսերական պալատէն հանդիխու. Բ.
Դուռն երթարվի պաշտօնական այցե-
լութիւնները կատարելէ ետև՝ Շէյխ
իւլիսամի դուռը գնաց:

Դարձեալ կայսերական հրամանաւ
Գոխ. Սամուլլահ պէս Յ. Գրան
Ամէտնի անուանեցաւ փախանակ Քէ-
նան պէ. ինին, և այս վերջինն ալ Պե-
տական խորհրդոյ անդամ՝ անուանեց-
ցաւ:

Վեհ Սուլթանին գահակալու-
թեան տարեղարձին առմիւ՝ այս տա-
րի ալ անցեալ տարսւան պէս Պէյ-
քողի պալատին մէջ փառաւոր կո-
չունք մը պիտի առուի, և ալրդէն
պատրաստութիւններն սկսած են:

Եղանակի առաջին լուսորա:

Եղանակի առաջին լուսորա կը կա-
մական պատրաստութիւն առը գոյ-
ւի մարդու կերպութիւն պիտի գոյ-
ւի մամիս կերպութ:

Աղջքանդրիային եկող վերջին
շոգենաւը բաղմաթիւ կառ.քեր ձի-
եր ի անուաներ բերաւ էմիլիկէն:

Եկողէ Եկող իւլիսային ժամանակաւ
այս պաշտօնը վարած էր իւր իսխակ գոյ-
ւի անդամ մեծ դուռ ու նոյած ժամանակ
իւր ալ մէջն ինկաւ, և Երկու.քն ալ
իւնդութեան:

Եկող.քէթի Խայրիկէի անօրէնութեան
դանապահ Խաչիկ էֆէնտիի անձ-
նաստանութեան պատճառաւ, անօ-
րէնութեան մեծ ժխտ համեց ժողովին:

Նորատունկեան Յակոր, Մորթեան Ան-
տոն, կիւզէեան Գետրոս և Թաշ-
ճեան էֆէնտիներէն յանձնաժողովը
մը կազմուեցաւ սնտուկին վիճակն և
Հիւսէյին էֆէնտիի օրուան հաշիւ-
ները քննելու:

Անուանի Պ. Պօսքօ ճարտար ձեռո-
նածուն այս շաբթու և Պօլիս հասաւ
Սթէնքէն:

Ռատիկանութիւնն երեքշաբթիւ
օրը ուղարկութ տաճիկ մը բռնեց, որ
Նիկուլիկոյ մէջ չորս հոգի սպաններ-
ի ետև մայլապաշար փախած էր:

Պաշտօնական տեղեկութեանց նա-
յելով, մէկ միլիոն հօխա ալիւր պի-
թուէ էնկիւրիի քաղաքանու շրջակայ-
ները մինչեւ նոր հնձոց ժամանակ սու-
նուցանելու, Եցնչափ ալ Գըր—Շէ-
հիք համար կուզու. Արդէն 300,000
հօխա ալիւր զրկուեցաւ, և կառ.քա-
րութիւնը 2500 ուղու պատրաստելով
մասնաժողով արամադրութեաններ-
քե դրած է նիկուլիկոյ մէջ:

Բումեկի երկաթուղուն գործե-
րուն ծոսայու թէնէրցի յոյն երկուա-
սարդ մը երէկ՝ չգիտացուի ի՞նչ պատ-
ճառականու լուսուած պատրաստելով
իւր պատրաստով արամադրութեաններ-
քե դրած է նիկուլիկոյ մէջ:

Բումեկի երկաթուղուն գործե-
րուն ծոսայու թէնէրցի յոյն երկուա-
սարդ մը երէկ՝ չգիտացուի ի՞նչ պատ-
ճառականու լուսուած պատրաստելով
իւր պատրաստով արամադրութեաններ-
քե դրած է նիկուլիկոյ մէջ:

Երեքշաբթի օրը թօվիդարուի մօս
Շէհիք էմինի ըստաւծ թազը 33 տա-
րեկան հանաւաք չաց մը Սեղբառի
անուն, թրամուէյի կառ.քէն կոփուե-
լով ծանրապէ վիրատրեցաւ, և հի-
ւանդանոց փախտքելով՝ քանի մը
ժամ ետք մեռաւ, կառ.քալուն ալ
անմիջապէս բանուելով սատիկանու-
թեան գոյացած առաջարկութեանց առաջար-

կան կամ պատրաստութիւնն առաջարկութիւնն առաջարկութիւնն առաջար-

կան կամ պատրաստութիւնն առաջար-

Այս անկման պատճառ կը հա-
մարին նոր փոխառութեան բաժնե-
գինը, որ ինչպէս յայտնի է՝ 27 է,
և այս հաշուուվ Օսմ. Քօնսովիտէին
Լոնտրայի 45 գնոյն հուասար կ'գրու-
նեն երէկ կէս օրէն ետև բանկա-
լով գործակալութենէն եկած հեռա-
գիր մ'ալ կը ծանուցանէ թէ վիրա-
սութեան բաժնեգինը 25 ի իջուցեր
են:

Այս լուրին աւելի գէշ աղղեցու-
թիւն մնելով, Օսմ. Քօնսովիտէին երէկ
իրիկուն 50, 15ի գոցուեցաւ մեծա-
մեծ կրուստներ պատճառակո

Քիարք Խրիմեան սրբազնան՝ աղ Գուղ-
կունճուգի քահանոյից և Թաղ. Խոր-
հըդդյու անդամոց հետ Հորհաւորու-
թեան եկաւ Ս. Պատրիարքին:

Կը լսենք թէ Յունաց Պատրիարքարանիը Զօլաքեան Տիմիթը բաքի է։ Ֆէնստիլի բերնով իմացուցեր է մեր Պատրիարքարանին թէ Յունաց Պատրիարքական Սինոդին կողմէ երկու մետրապօլիտ Հնորհաւորութեան պիտի գտնի մեր նորընտիլը Ս. Պատրիարքին, և եթէ մեր Ս. Պատրիարքն ալ անձամբ այցելութիւն տայ Յունաց Ս. Պատրիարքին, նա ալ յետոյ անձամբ Հնորհաւորութեան պիտի գայ։

Այսպիսի պայմանն մը՝ որ սովորակարդեալէ մը միայն կրնայ պահանջութիւ, բնականաբար չէր կրնար ընդունուիլ մեր Պատրիարքարանէն : Հետեաբար չէ ընդունուած :

Ամանք կըսեն թէ սրովիշետե. Յուն
նաց ներկայ Ս. Պատրիարքին ընտ-
րութեան ու հաստատութեան ժա-
մանակ մեր Պատրիարքն հրաժարած
բլալուն՝ Տեղապահը չնորհաւորու-
թեան գնացած էր, կ'ապաստի որ
նախ մեր Ս. Պատրիարքը չնորհաւո-
րութեան երթայ Յունաց Ս. Պատրի-
քին և յետոյ նա ալ փոխադարձա-
րար մեր Ս. Պատրիարքին չնորհա-
ւորութեան դայ՝ Բայց այն ժամա-
նակ երկու մետրապօլիաներու շը-
նորհաւորութեան դալը նշանակու-
թին չունենար. ուստի առաջին տե-
ղեկութիւնն աւելի ճիշդ կերեկ:

ԱԶԴԱՅԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆՈՐ • ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ

Պատմական ազդի մը համար, ինչ-
պէս է Հայոց ազգը, թանկադին
գանձեր են այն ամեն յիշատակա-
րանք, արձանադիրք, մատեանք և
սցբք, որք հետզետէ երեան եխելով
նոր լոյս կը սփռեն իր պատմութեան
վրայ, կամ անըն թերի կամ անյիշ-
ատակ մնացած մասերը կամբողջա-
ցընեն :

Այսպիսի պատմական գանձ մ'եւ
ըետն ելած է այս օրերս շնորհիւ
բազմահմատ Տաքթոր Մորթման Հա-
յասէր Գերմանացի հնագէտն:

Բարեբազգ առիթով մը, Մահմէ-
տականութեան սկիզբէն մինչև այսօր
եկած դացած բաղր Արաբացի Պար-
սիկ և Թիւրք պատմագրաց գործե-
րը ձեռք անցունելով, անոնց մէջ
Հայաստանի և անոր սահմանակից
Վրաստանի, Արաբատականի, Թիւր-
քաստանի, Միջագետաց, Կապտովկ-
իզոյ և Գոհասոսի պատմաթեան վրայ
շատ մը կարեոր տեղեկութիւններ
գտած է, որոց ամենամեծ մասը բը-
նաւ յիշատակուած չեն Հայ պատմա-
գիրներէ, և մէկ վոքր մասն ալ խիստ
թերի կամ տարբեր կերպիւ յիշուած-
ն :

Տոքթոր Ասրթման խւր այս պատ-
ւական դիւտը մեզ յայտնելով՝ իմա-
ցուց որ ինքը պատրաստ է Հայոց
պատմութեան վերաբերեալ մասերն
տղգին հաղորդել տպագրութեամբ,
և թէ Հայերէն լեզուաւ թարգմանուին
և տուլագիրեալ օրինակներն ալ տեղը
առ տեսար գնադ քանի մը Հարիւր

Բոլը դորձը 10 կամ 12 տեսք
կրնաց ըլլալ, իւրաքանչև ըը 60 կամ
80 երես, որք մէկտեղ կազուելով՝
800—1000 երեսէ բաղկացեալ միա-
հատոր կամ 400—500 ական երեսէ
բաղկացեալ երկհատոր գերք մը կըր-

Տան կազմել։
Տոքթոր Մօքթման այս կարեոր
գործին մէջ մեր աջակցոթիւնը
ինու ուրախ ամեն առ ինը չափուէ

թարդմանութիւնը (1) մեք ըստել և մաս-
սըն առ մասն լրագրոյս մէջ հբառա-
բակերէ եռեւ 500 օրինակ ալ դաս տը-
պելով իրեն յանձնել, որպէս զի տե-
տըր առ տետր վաճառութին :

Այս կարգաբարութեամբ դալ
շաբթոու հրատարակել պիտի սկսինք
Հայերէն թարգմանութիւնը :

ՓՆՁԻԼ

U. զ գ այ ի ն ա պ ա ր մ ո ւ ն լ ե տ ա ն յ ե տ ո վ ի ն շ ա մ ո ւ ն ա ն ա կ ա ց
' է Ռ ա ս ս ս ս ո ւ ո ւ ն ա ն : (՞)

三

Ս.յս 1666 ամին՝ Աստղախանաց Հայոց
և աղլըց ևս Ռուսաստանի մէջ բնակեալ
պահնդութան Հոյ վտարաւեաց Համար ան-
մուսնակի տարի մի է, որ պիսի միշտ
յիշառակիվի, և յիշառակի ժամանակն
պիտի անշուշտ գուգընթաց ունենաց ար-
տասուք, որոց ճնշողն՝ կամ ախտակցու-
թիւնն պիսի լինի՝ կամ ուրախութիւնն,
այլ թէ այն միջոց՝ մոտած ող հոգին ի՞նչ
դրամթեան մէջ կը լինի, խրաքանչիւր ոք
թող իւր զգացեալ կրից անունն ինքն
կնքէ : Որոգէետե այն արատաքին երեսցթ-
ներավ թաթարացած Հոյերն, որ ցարդ-
չին երեխի ասպարիզի մէջ, այժմ յերե-
ւան ելին, և սկրան ցոյց տալ իւրեանց
զգացմանքն : Առօք երկար ժամանակ
չտեսնելով հոգեօր միսիթ արութիւն՝ ըն-
կել էին մի հոգեկան թմրութեան, անախո-
տութեան, անզգայութեան, (ագամիս-
յի) մէջ, երբ քահանաց կամ թափառա-
կան վարդապետ մի կը գտնէին, նոցա
վարձկանութեան ցարցն յարմար հայու-
թիւն կանէին, քրիստոնէութիւնն միտք
կը բերէին . երբ նոցամին կը զրկուէին,
դարձեալ իւրեանց սովորական թաթա-
րութեան կը ծառոցէին :

Բայց երբ տեսան Սարդիս վարդ տպեա-
տըն , որ քանի ժամանակ հովանեց զնասա
խը ազբատ խրճիթի մէջ , թէպէտ նոցա
ծնունգքն մկրտեց՝ սրակէս այլք կ'մկրտէ-
ին , մեռելոց թողումն արաւ՝ սրակէս իւր
նախարդք կ'անէին , ամեւսնացելոց դպր-
խոց պատկանիր եղև՝ որպէս յառաջքան
զնա կանէին , այլ նորա հրեշտակակրօն
վարքն քաղցր և համեստ բարքն , ասու-
ւածիմաստ վարդ տպեատութիւնն , որ յայտ-

նից ցոյց կռւատար թէ՝ թէպէտ պատարագի բաժանելն էր խեցեղն, բայց մատուցազնն էր ոսկեղն, և նորա սպասաւորութեամբ անձուելի մթին և զիհին զ ետնափար խըցիկն միշտ կըփոխուէր ՚իյարկ որդութեան, և ՚ի տեղի փառ աբանութեան, ՚ի հրեշտակաց բնակարան, և ՚ի մարդկան քառարան, ուր ՚ըս ՚ի քրովքիս հանդչի և ՚ի սրովքից երեքսրբենիւք փառատրի, ուրախութեամբ կիշանէց որպէս ՚ի տաճար փառաց իւրաց շարժեց նոցա սրտերի մէջ այնքան բարիմտամանակեաց գաղախացեալ կրօնի և հայութեան սէրն. և երբ Սարդիս վարդապետանիանիարծ նոցու աշքերէն պակսեցու, ծծէ կորած երեխայի նման մնացին: Այն որ առաջ բնութ չուղին հուռառալ թէ Սարդիս վարդապետն կերթայի նոր բացուեցու աքերն,

սրովհետեւ՝ զյարդ բարեցն զրո ոք ուշ
նի՞ քաջ ճանաչչէ մինչ կըրնչի չ շոցա ան-
նըպատակ համբերութիւնն լից տարի
կազդուրեց սնոտի և անհիմն յօյն , սրով-
հետեւ խռջայ Զաքարիա Սարհաղեանն
խոստացել էր թէ ընդ փոյթ պիտի գայ
Պարսկաստանին արքունի թղթով ընկե-
րութեան գործակալն՝ որպէս գեսպան ,
և ես միջնորդ կը լինիմ վանահօր առջեւն
որ Սարդիս վարդ ապետին գտրձեալ թոյլ
տայ՝ գարձեալ նորեկ գործակալի հետ
մերուդառնայ :

Խոջայ Զաքարիայի խոստացեալ զընդ
փոյթն առեց վեց տարի։ Եկտան Սահման
Ռամազ ամեան և Գրիգոր Լուսիկեանն ,
որպէս վերն պատմած է, 1666 փետրվարի
24, յԱստրախան, և քանի մի օր կեցան,
և Սարգիս վարդապետի կողմանէ չխօսե-
առի ինչ՝ յուղի անկան զնալ դէպ ՚ի Սոսկ-
վաս ՈՂորմելի Աստրախանցի Հայերն տես-

(4) Տարբեր Առողջման Գաղղիերէնի պիտի վերածեածէ, մեք ալ Հայերէնի :

Նելով թէ իւրեանց եօթնաևեայ յցոն մնաց խարռուոծ , ընկան դառն յւուաշ հոտութեան մէջ . և այնուհետեւ անստու նելի տեսներով իւրեանց պանդուխտ վիճակն , այնպիսի տնօրինուկ հնարից մի ձեռ ուղն մխսցին , որ երբ մարդ կը պատկերացուցանէ իւր երեւակացութեան մէջ նորա արգասիքն , գլխոց հերքն քսամաւ փուշ կցուին : Բայց պատկ դործոյն՝ վախճանն է :

Մոռացել էին անհոգիւ, անխանամ, ան-

այցել մասղած Հայերն՝ թէ կոյ աշխարհի երեսին՝ ամենազութ մայր ամենայն տառապեալ հայագրեաց Սուրբ ամբոն Քջմիածնի, որ հաւալատան նման՝ իւր զաւկաց համար իւր արիւնն ևս չխնայեր, իւր կոուցով իւր կուրծքն պատառելով՝ իւր կեանքն վատնդի մէջ պատրաստ է ձգել միջու, և փոխանակ առ վերսիշեալ ազգաբէր և անձնուեր Յակոբ Էաթողիկոսն դիմերց, կամեցան՝ Պ. Ստեփան Ռումող ամենին և Գրիգոր Լուսիկեանին, որոց ազգամիջութեան և կրօնասիրութեանն վատահ էին, սիրուերն երկիւող ձըգել, որ նոքա ևս վանահօրն վախեցնեն, որ և նա՝ Սարդիս վարդապետին հրաման տայ նոցա հովիւ լինել, և այս գիտաւորութեամբ 1666 դեկտ. ամսին՝ առաջնորդ ունելով Լուսիկեանի և Ռումողամենի հետ նոր Զաւդային եկած և այն տառապեալ Աստրախանարնակ Հայերից միցն՝ Խալաֆեան Մարտիրոսի դստերն՝ Հրաշագեղ Անթառամին սիրուհարուած՝ մի հնարագէտ և բանիրուն երիտասարդ Ստեփան Մովսէսեան անուն, քառասուն հոգի միաբան, թէպէտ և էին բնիկ Աստրախանցիք, բայց անուննին նորեկ պանդուխտ Հայ գներով, և ելից անյաջողութ ենին չ'զանգիտերով, աղերսագիր մատուցին Ռուսաց տէրութեան, թէ՝ որովհետեւ Ռուսաց թագաւորութիւնն են եկած, եւ առետրական դործերով պիտի շրջադպցին ուսանանի առևառահամենեան մատերն,

Առաջարկածը աղքարշամբնատի վայրերին , նոցա ընդարձակեալ լինիցի ելուսուս
առնել Ռուսաց եկեղեցին անխօսիան ,
Հարկաւոր ժամանակն Ռուսաց քահանա-
յին խոստովանիլ , և մահուան վտանգի
մէջ սուրբ Խորհրդացն հազարդիլ , որ իւր-
եանց բնիկ հայոց եկեղեցին գուրել լինե-
լով անհաւատից նման անդեղջ չմեռա-
նին և ըստ թաղուին : Ռուսաց վնասարեր
ինչ չկայր սորո մէջ :

Այս ապերագիրն հայերէն լինուաւ
կամ զրով լինելու չէր , սուսավար պիտի
լինէր : Ստեփան Մովսէսեանն կարէր հա-
յերէն լու գրել , կամ պորոսկերէն եւ
առաւել լու : Ռուսաց լեզուաւ ապերա-
գիր գրող յանուն թագաւորի՝ յօժ սա-
կաւաւորք կը գտնիլին այն ժամանակն ի

Անուկիլայն անդամ, թող յԱստրափառան : Գուցիք թէ այն ժամանակի քահանուցապետն Յավակ միայն ունենալու ձիգք՝ այն ազնշաղիրն յօրինելոյ բաւական . բայց անշուշտ Ստեփան Մովսէս և անն իմացած պլատի լինէր՝ որ եթէ այն ազերասպիրն գրիր քահանայապետն Ռուսաց Ցավուկի, այնուհետև Հայ անունն պլատի խաղառ ջնջուեէր Աստրախանին, (*) այլ նորա զիւաւորութիւնն Հայոց տպդին և եկեղեցեւոյն միաս բներելն չըր. հեռատես Զուղացեցին ընդ պատրուակաւ լու տղերսագիր շուրապրազ որոներց, իւր համազգեաց այս ճախողակի խորհուրդն, որ իւր թելադրածն էր ըստ մեծի մասին, զիսութեամբ Հրատարակեց, որ այնն հասնի դեսութեանց՝ Ռուսովառեանին և Լուսիկեանին : Եւ յիրաւի՛ երբ հատաւ այս լուրն այն հեռաւոր աշխարհներին միայն շահենալից նպատակաւ ծով ու ցամաք շմարող գառատականց ականներն, մուսացան իւրեանց գեւազանութեան պաշտօնն, և այն որ մէկ բնիոնի հաշիւն ճիշդ կը որպահէին,

(*) Յովսէ զի՞ն նիկոն պատրիարքի ձեւը
նադրածն էր, և նորա գատառութիւնի մէջ
դատաւոր էր. 1667 տիկին Եղիկ Աստրա-
խանաց Մետրոպոլիտ՝ Հաճութեամբ Ալեք-
սէի Սիխացիկովիչ տրքացի, ըստ միջնոր-
դութեան պատրիարքացն՝ Աղեքսանդրի-
ոյ՝ Պայտիկոսի, և Անտիօքոսյ՝ Մակարիկոսի
և Հրաման ընկալաւ Յունական սաքրոսաւ
պատարագ ել: Սաքրոսն է արտաքիմ՝ սար-
կաւուգի շատկի նման պատմումանն քառ-
հանացաւեաց, յորոց վերաց գօափի լնդ
առ Շ. Տ. Տ. Տ.

ուս սան կովեցին ամենայն շահասկրութիւնը , շտագեցան խրենանց դործն վայր ի վերաց աւարտել և այս պատճառ աւ էր , որ ինչպէս ի վեր մնէքը զրուեցաւ , ջուղացեցի Հայոց ընկերութեան զարծակալչներն՝ այն ծանրակիլր պայմաններն յանձն առին , և ձմեռնացին ժամանակն առևելական դործ պատճառելով դարձան յԱստրախան , (որ կրկին վերադառնան Մոսկվա՝ ընկերութեան գործոյն ազատ զաւ) և շաղփան բեկանողին քարշել տառց հանդոցն՝ զնոցն իսկ Ստեփան Մովսէսանն ուղարկեցին ի խնդիր Սարգիս վարդապետին , որ մինչ չեր տէրութենէն եկեղ Հայոց աղերսագրոյ պատասխանն տնօրինի պարտուղատան և ազդն ու եկեղեցին չտուժեն : Աչարուրջ հայաղղիք՝ շնորհօք առաջնորդական մոտաց՝ գուշակեցին անվըլու թէ տէրութիւնը . ինչ պայմաններով և ինչ զոհերով միայն կը յաջողվ՝ կուսաց եկեղեցւոյ զուռն Հանոգէսլ Հայոց բանալ : Դեռ ևս քանի՞ օր էր անցել յայնմ Հետաէ , որ նոյն 1666 թուին մեծ ժողով էր գումարվել Մոսկվայ մայրաքաղաքն , և մեծիմաստ Նիկոն Պատրիարքն գահամիթք էին արել , և Որուսաց եկեղեցին կայր ի ծուփու ի պատճառու նորոգութեան եկեղեցական մատենից , ուստի ծագել էր մեծ հերձուածն Հինհաւատադից : Հայոց ընկերութեան ազդակը պատգամաւորներն զգուշանալով որ իւրեանց համաղղիք աւելի մեծագոյն փոսնգի մէջ չըլորին , Սարգիս վարդապետին գտանելց համար չխնացեցին ինչ , վստահ լինելով որ երբ նա վերադառնայր իւր որոքաց զաւակաց մէջ , այն խոզագի ժողովրդեան համար պիտի ծագէ որպէս ոյս՝ նստելոց ի խաւարի :

Ո՞վ բազմերախտ փայլուն ոսկի , որ
մեր չ'հաւնած և ամենայն տեղ մեր քե-
րանով յարմար կամ անյարմար անդոս-
նած հայագեցաց ձեռքն ևս այն հրաշա-
գործութիւններն կանես , ինչ որ գիւ-
ցաղնական յոյնք երբեմն այլարանօրէն կը
նկարագրի ին , թէ պղնձի աշտարակաց
զուռն ոսկի բանալիսվ պիտի բացվի , կամ
ապառաժ վիմի վերայ անկետ սերմն՝ մի-
այն ոսկեղջն անձրեսով ուռողեալ կը պղտ-
ղաբերէ : Ստեփան Մովսիսեանն , որպէս
ի վերս թեւոց հողմոց սացեալ , և սիրով
հարսին հոգիացեալ , զնաց առ Գանձա-
սարայ կաթողիկոսն , և զԱլորդիս վոր-
դապետն որպէս թէ արծաթով զնեց
կաթողիկոսն և վանահօրէն . բայց Սար-
դիս վարդապետն այն ժամանակն ըս-
կացըր ի վանս . Ստեփան Մինչոնեանն մի-
այն կաթողիկոսէն կոնդակ ստացաւ , վա-
նահօրէն թուղթ առաւ հրամանի , եւ
յետ դառնալոց ժամանակն անակնկալ ՚ի
թէշտ քաղաքի հանդիպեցաւ Սարգիս վոր-
դապետին , որ գարձեալ ըստ սաւածնոյն
աշխարհականի զգեստուք վաճքի գործե-
րամն կը պարապէր . առաւ , բերեց յԱլու-
րախան . իւր ճանապարհօրդութեան եր-
ուորու ամիսն յԱպիսի 1667 տիմ .

Այնուհետև Աստրախանցի Հայոց մէջ
աւմբացաւ Հայազդութեան տարրն ։ Սար-
դիս վարդապետն դառաւ Քրիստոնի առ-
ած այն հաւն՝ որ ժողովէ թեսովք իւրովք
զձագս իւրք ։ Թափարի լեզուն վերացաւ
նոցաւ մէջերէն, նորա տեղն զրաւեց Հայ-
ոց մաքուր լեզուն ըստ կարի. բայց այս
ճանապարհի վերաց նախ և տռաջ տռնէ-
դոնդ և հաստատուն քայլերով առաջ գը-
նացողք եղան Աստրախանայ Հայոց ժրա-
դըլուխ արկնայք և օրիորդք : Ժողովուր-
դըն սէր տուեց իւր աղդութեան, Հայ-
ութիւնն սկսաւ գլուխ ամբառնալ, եւ-
երբ Ասրդիս վարդապետի առաջնորդու-
թեատիր մէջերնին օր ըստ օրէ աւելացաւ
բարդավարութիւնն, ինչայս պիտի տես-
նենք, Հայոց աղդն՝ որոյ ձեռքն էր վա-
հառականութեան, արհեստագիտութեան-
ն, այդ եղործութեան ոյժն և զօրութիւ-
նըն, կազդուրեալ բազմութեամբ պահա-
ծուխտ վաճառականաց հայոց, եղև առ-
աւաշին աղդութիւնն Աստրախանայ մէջ,
օրով շարժեցին իւրեանց գէմ միւս բը-
նակչաց նախանձն և յաշաղանքն :

Այսպէս մինչ Հայերն սկսան փաքք
ինչ լաւ օրեր տեսնել, ընդ անցանել իւր
տասնեւերեք ամաց, 1680 թուին հրաւէր
է էկել Ասրդիս վարդապետին, Գանձա-
սարաց կամուղիկասէն նոր կոնդակ, և վա-

լով քաղաք, ուր այն ժամանակն դեռ նոր էին դաղթել Հայերն հեռաւոր աշխարհների: Պաշտպանվի Հայերն՝ կամը լուծված Սարդիս վարդապետի բարի համբաւն, ուղղակի յանուանելի խնդրել են զնա Գանձատարաց Աթուեն՝ իւրեանց հոգիւ, կամ անորոշ միայն մի լու անձնադիր առաջնորդ են խնդրել, և Գանձատարաց կամը ողիկոսն՝ որ Ստեփան Սմիկոնեանի բերնեն շատ գովասանք էր լու Սարդիս վարդապետի վարուց և բարուց համար, և նորա քաջ, արթուն և բարի հոգիւ լինելն ճանաչել էր, գուցէ թէ կարծել էր ընդ նմին՝ թէ Սարդիս վարդապետն ևս՝ ոյլ ումանց կրօնաւորաց նման՝ աշխարհի համեն առնորդ՝ շատաքը միկ և թափառասէր ոմն է դաւել և թէ այս ուղարկված է յաստրախան, բայց ո՞վ դիսէ թէ այժմ աշխարհի ո՞ր կողմէրն կը ըջապայի որսգհետեւ տասներեքամեւաց ժամանակի միջոցն ոչ նամակ է ուղարկել և ոչ արդիսնք, տուել է Պաշտպանվոց ձեռքն մի կոնդակ, և ճանբել, որ նորա երթան գտնեն Սարդիս վարդապետին, և տանին. իդր թէ վանքի մէջ կրօնաւորք սակաւ էին, և անշուշտ պիտի Սարդիս վարդապետն անջատու էր իւր փաքրիկ հօտէն, որ Պաշտպանվի Հայք հոգիւ ունենացին: Գանձատարաց կաթողիկոսին այսպէս տնօրինելոյն կացր այլ ծածուկ և ծայրագոյն շարժառիթ: Սարդիս վարդապետն թէ այս գանձատարաց Աթուոյ վարդապետն էր, և նոյա վանքն՝ նոյն աթուոյ վիճակին էր, և վանահայրն՝ նոյնպէս Գանձատարաց միաբանութենին էր, և ինքն Սարդիս վարդապետն ձեռնադրուած էր Գանձատարաց եսիլսկուպոսէ և օծուած նորա միւռունով, բայց ճշմարտութեան ոդւցյն ըսպասուարելով, և միոյ հոգեսոր գլխաւութեան համախոհ վինելով՝ ի սրբէ յարեալ էր՝ ի Սուրբ Աթուոն Էջմիածին, և բնիկ Աստրախանցւոց սիրտն յամենայն ժամ կը պատրաստէր Էջմիածնի հեղինակութեան հոգաւոակիլ:

Աստրախանցիք՝ այն կանուելովան կիսութավար հայերը չեին արդէն:

Նորա՝ Աստրախանէն՝ հեռացած ժամանակն, 1666 թուին, իւր նախկին երեքտասամամեսց քահանայագործութեան մէջ, թէ և գեռ ևս չունէին յատկացեալ ազօթարան, այլ նորա գետնափոր խըշտեկի մէջ էր առենացն ինչ, յաջողել էր ոչ գուղնապետ հայութիւն նոցա սրտերի մէջ տարրացնել: Լեզուներն՝ ինչպէս տեսնքը՝ կիսով չափ մաքրուել էին: Նորա ստիւլ ատեան կոնդին և ծանուցումն կամ քարոզն՝ մողովդեան համար դըրաց էր:

Ազգատի համոր ծանուցումն ընաւ չէր աներ, որովհետեւ ի սկզբանէ ամենեքեան առլքատ էին, ամենեքեան կարու էին. եթէ քաղցը, ծարուաը, մերկութիւնը նոցա մէկ կողմէն կը դրդէր գէտ՝ ի աշխատասկրութիւն, Սարդիս վարդապետի քարոզներն ալ միւս կողմէն: Կոց վանքէն սուէլ թղթեր կուզ ային, արդինք կը պահանջնին, Սարդիս վարդապետն իւր ժողովրդեան հանդամներն հեղութեամբ միաբանուածիցն դնելով:

Ազգատի համոր ծանուցումն ընաւ չէր աներ, որովհետեւ ի սկզբանէ ամենեքեան առլքատ էին, ամենեքեան կարու էին. եթէ քաղցը, ծարուաը, մերկութիւնը նոցա մէկ կողմէն կը դրդէր գէտ՝ ի աշխատասկրութիւն, Սարդիս վարդապետի քարոզներն ալ միւս կողմէն: Կոց վանքէն սուէլ թղթեր կուզ ային, արդինք կը պահանջնին, Սարդիս վարդապետն իւր ժողովրդեան հանդամներն հեղութեամբ միաբանուածիցն դնելով:

FOLKSCHEURE

Любовь Ольга

1 ppm 100 nm L

Բամսղակ

unus, *Soln.* 7 1/2-8

7 1/2-8 1/2

Աւրդի լուազուած

50/u. 44 4/2-42

11-11 4

Սնամը Ձեղ Երախտագէտ
թագ. Խորհրդոյ
Ատենապ-պիլ Ատենապետ
Գ. Տէր Պաղասար Եւ Բուլգական
27 մայիս 1874
Թաղ. Խորհրդարան
Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ
Սամաթիա

Ե.Օ.Դ.

Սմբատեան Նէվրուզ Տիկնոջ ամեւս
սին, Մեծապատիւ Գաւթեան Սար-
դիս աղայն անդաւակ մեռնելով Հանս
կա Եալբնըզ Պադալ փողոց Ն. 34 իւր
ունեցած տունը և անոր կից պար-
տէզը մահիւլ ինկած է թաղիս Ս. Գէո-
րգ Եկեղեցւոյն:

Հետեարար վերոդրեալ մահիւլ
ները աճուրդի հանուելով մինչև հի-
մա (10,000) տասն հազար զրուշի ե-
լած է:

Ուստի ով որ յիշեալ տունը եւ
պարտէզը ծախու առնել ուզէ, մինչ-
քե մէկ ամիս կրնայ խորհրդարանս
ներկայանալ ամէն առաւօտ ՚ի ժամ է:
27 մայիս 1874

Սամաթիա

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԾԱՌՈՒՑԱԳԻՐ ԽՈՀԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
Յիսուն տուն ոսանաւոր թերթ
մէ, որ կը ծախուի Մէրճանը գըա-
վաճառ Պաղասար աղայի խանութը:
Գին 40 փարայ

ՊԱԶԷՆ ՄԱՐԱՋԱԽՏԻՆ ԴԱՍԱՍԱՆԸ
ՏԵՏՐ ԼԴ.

Կը գտնուի ամեն Հայ զրավաճա-
ռաց եւ լրագրագուճառաց քով,
Սահման փաշան թօհաֆճի Պ. Ճանի-
կի խանութը եւ կամու ըջի դլսու պա-
րաքան:

Գին խրաքանչիւր տետրակին 40
փարայ:

Ի ՀԱՆ

Զըրալ Սարը օթ թահթառը ատէտ
6000 պէհէրի 100 փարա: Դըզագլըք
ատէտ 2000 ու հէրէ 80 փարա:

Սարը իսլիմրա ապասը արշն 3425
պէհէր արշնը 9 զրուշ 30 փարա:

Ելշահազը արշն 2550 պէհէր
արշնը 10 զրուշ:

Թիմուրտէն մա՛մուլ կէմ ատէտ
3500 պէհէրի 18 զրուշ:

Սիեան Ֆրանսըզ վիտէլա սախթիս
եանը ատէտ 150 պէհէրի 90 զրուշ:

Աստքիրի Շահանէ Ելզիսէ վէ Սա-
րածիսնէ վէ Գալէ վրէ անպարլարնա
լուգումի. օլուապ միւնադասայէ գօնը-
լան պալտուէ մուհարէր ալթը գալէմ
էշեա Փիեաթը մուրադգամէլէրի վէճէ
իլէ թալիսլէրի էօհտէլէրինանէ օլուալ
Սարը օթ թահթառը լըլա գըզագլըքն
իշպու հազիրանը բումինին պիրինճի
ճիւմա էրթէսի վէ աօլա իլէ շաեա-
զըն իւշիւնճի փաղար իրթէսի վէ կէմ
իլէ սախթիեանըն շէհը մէզիւր
տէօրտինճիւ սալը կիւնիւ գարարը
գաթիէրի վէրիլէճէ յինտէ, իթա իթ-
մէյէ թալիսլ օլանլարըն զիքը օլու-
նան կիւնլէրաէ Ժարի Շաւրոյի ասքէ-
րիչ կէլմէլէրի:

27 մայիս 1874 Պապը Մէրասքէրի

սէնչլիյի 50350 զրուշտ թալիսպի հօհ-
տէսինտէ օլուպ , իշպու հաղիքանը
ըռումինին ինչիւնճիւ փաղար երթէսի
կիւնիւ գարտրը գաթիսի վէրիէնէ-
յինտէն , խոթիճարչինէ թալիսպ օլուն-
լարըն հէփմի մէզքիւրաէ Տարի Շու-
բայի ասքէրիյէ կէլմէլքրի :

Սէրաճխանէ անպարլարընա լուզումի
օլուակ միւսայեւա օլունուճաք օլան
70.000 դըյէ եէրլի իմալի թօզ մագ սրդ

